

НЕВМЕРЖИЦЬКА В. Я., НІКОЛУСЬ О. Р.

студентка 3-го курсу правознавчого факультету (ЖФ)УСЗ, кафедра приватно-правових дисциплін, м. Житомир, Україна

ПОНЯТТЯ І ВИДИ ФУНКЦІЙ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЛІСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Ефективність та дієвість інституту юридичної відповідальності за лісові правопорушення безпосередньо залежить від рівня його відповідності основоположним засадам, які закріплені не лише у лісовому, а й кримінальному, цивільному, адміністративному законодавстві України. Для того, щоб застосування заходів юридичної відповідальності за порушення вимог лісового законодавства України було насправді

ефективним на практиці, воно повинно безумовно підпорядковуватись тим системним засадам, які закріплені на законодавчому рівні і є універсальними та обов'язковими по відношенні до всіх суб'єктів, яких вони так чи інакше стосуються. У даному контексті йдеться, першочергово, про функції юридичної відповідальності за порушення вимог лісового законодавства України.

Слід зазначити, що у науковій, як вітчизняній, так і зарубіжній літературі еколого-правового спрямування приділяється пильна увага проблемам щодо поняття та підстав юридичної відповідальності за порушення вимог лісового законодавства. Зокрема, вони були предметом досліджень В. І. Андрейцева, В. Д. Басая, М. М. Бринчука, А. П. Гетьмана, В. В. Костицького, М. В. Краснової та ін. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання щодо сутності змісту функцій юридичної відповідальності саме у галузі охорони та використання і відтворення лісів, що й зумовлює їх актуальність.

Правовий режим лісів - це встановлений правовими нормами порядок та умови використання лісових ресурсів, забезпечення й охорони прав власників лісів та лісокористувачів, здійснення державного управління лісовими ресурсами, контролю за використанням лісу і додержання лісового й екологічного законодавства, ведення лісового кадастру, моніторингу лісових ресурсів, справляння плати за лісокористування і застосування юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону та використання лісів. Елементами правового режиму лісів можна визначити: право власності на ліси та право лісокористування, управління використанням та охороною лісів, правову охорону лісів та відповідальність за порушення лісового законодавства. Кожен з елементів правового режиму лісів має свої особливості порівняно з правовими режимами інших природних ресурсів, а також свої проблемні та дискусійні аспекти [1, с. 276]. Суть відповідальності за порушення природоресурсного законодавства проявляється в трьох функціях: стимулюючій, компенсаційній, превентивній, і полягає в збереженні сталого балансу економічних та екологічних інтересів у процесі господарської діяльності на базі попередження, скорочення та відновлення втрат у природному середовищі. Юридична відповідальність у галузі використання природних ресурсів має на меті покарання винних, припинення і попередження порушень законодавства у галузі природокористування, а також поновлення порушених прав власників природних ресурсів і природокористувачів. Функції юридичної відповідальності – це ті основні напрямки впливу, завдяки яким реалізуються мета, цілі, зміст та сутність юридичної відповідальності в цілому.

Яскравим свідченням превентивної функції юридичної відповідальності за лісові правопорушення є ст. 109 Лісового кодексу України (далі ЛК України), яка носить попереджувальний характер, оскільки спрямована на прискання та припинення робіт, небезпечних для природного стану лісів та їх відтворення [2]. Звісно, закріплення на законодавчому рівні таких попереджувальних положень щодо лісопорушень і зобов'язання відповідних державних органів здійснювати контроль і нагляд за дотриманням лісового законодавства є правильним та необхідним. Але проблемними залишаються питання про дієвість даних норм у правозастосовчій практиці, оскільки, нерідко саме неналежне виконання обов'язків працівників лісової охорони, недостатній контроль за додержанням природоохоронного законодавства органами державної лісової охорони виступають ключовими проблемами правової охорони лісів в Україні.

Окрім превентивної, важливу роль у механізмі правової охорони, використання та відтворення лісів відіграє компенсаційна функція юридичної відповідальності за лісопорушення, яка спрямована на відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення норм лісового законодавства України. Про дану функцію безпосередньо зазначено у ст. ст. 107, 108 ЛК України, а її зміст, особливості та порядок відшкодування шкоди конкретизовано у ряді підзаконних нормативно-правових актів. Крім того, у відповідності до ст. 19 (п. 4), ст. 21 (п. 4) ЛК України, постійні та тимчасові лісокористувачі мають право на відшкодування збитків, заподіяних лісопорушеннями, а невідшкодування даних збитків,

згідно ст. 78 (п. 8) ЛК України, може бути підставою для припинення права використання лісових ресурсів [2].

Отже, компенсаційна функція юридичної відповідальності щодо відшкодування шкоди, заподіяної порушенням лісового законодавства України може розглядатися і як одна з гарантій забезпечення та захисту екологічних прав та інтересів громадян в Україні. Слід відмітити, що ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» також закріплює обов'язок про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок вчинення екологічних правопорушень [3]. Водночас, у ч. 5 ст. 68 зазначеного вище Закону, передбачено положення про самостійний, незалежний характер заходів щодо відшкодування екологічної шкоди по відношенні до застосування заходів кримінальної, адміністративної чи дисциплінарної відповідальності. Це є свідченням, знову ж таки, важливості та значущості інституту компенсації екологічної шкоди та підтверджує необхідність врахування компенсаційних механізмів при застосуванні тих чи інших видів юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. Тому, ми вважаємо за можливе, внести доповнення та закріпити в ЛК України зокрема, у ч. 2 ст. 107, додаткову правову норму про те, що застосування заходів дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності не звільняє винних від компенсації шкоди, заподіяної ними лісу внаслідок порушення лісового законодавства. Така своєрідна подвійність у правовому регулюванні даних відносин і у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», і в ЛК України, запропонована нами не з метою простого дублювання правових положень, а з метою забезпечення як найповнішої та детальної регламентації питань щодо порядку та умов відшкодування шкоди, заподіяної лісу.

Таким чином, превентивна та компенсаційна функції юридичної відповідальності за лісопорушення знайшли своє адекватне закріплення у лісовому законодавстві України. При цьому дискусійним залишається питання про ефективність реалізації даних функцій у правозастосовчій сфері, що залежить, у свою чергу, від цілого комплексу організаційних, державно-правових, економічних, політичних механізмів тощо.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук Н. В. Актуальні питання правового режиму лісів України / Н. В. Бондарчук // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 4. – С. 276–279.
2. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 17. – Ст. 99.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.